

پس از یک

خواب طولانی

۱) ناپسامانی فرهنگی مسأله‌ای است جهانی و به هیچ وجه محدود به یک کشور نیست. به نظر من مشکل اساسی فرهنگ امروز ایران علاوه بر ناپسامانی، کمبود و نیاز است. کشور ایران دارای سنت‌های کهن فرهنگی و تاریخ درخشان فرهنگی به معنای عام و واقعی کلمه است. سهم ایرانیان در پیشرفت تمدن و فرهنگ بشر چیزی نیست که فقط ما آن را عنوان کرده باشیم.

شاید کمتر جامعه‌ای در دنیا به قدر جامعه ایرانی در پیشرفت معارف بشر سهم موثری داشته‌است. اما به همراه انحطاط تدریجی اجتماع و اقتصاد ایران که از اواخر صفویه آغاز شد و تا آغاز سلطنت پهلوی ادامه داشت، طبیعتاً فرهنگ ایران نیز دچار انحطاط شد. مسلماً در این دوره، ایران بعضی شعرا و نویسندگان قابل ملاحظه داشته‌است، اما معماری، نقاشی، مجسمه‌سازی و بسیاری دیگر از جنبه‌های هنر و فرهنگ ایران، درخشش و اهمیت سابق خود را از دست داد. در حال حاضر فرهنگ جدیدی در ایران شکل گرفته که حقیقتاً از یک خواب طولانی بیدار شده‌است و یک نیاز فرهنگی عمیق در جامعه احساس می‌شود. این نیاز فرهنگی عمیق شاید ناپسامانی به معنای واقعی کلمه نباشد، بلکه ناشی از کمبود است که باید جبران کرد و با کوشش‌های همه‌جانبه در زمینه ترقی و تعالی فرهنگ ایرانی گوشید.

۲) علل و عوامل ناپسامانی فرهنگی در کشورهای مختلف متفاوت است. در کشورهای صنعتی (چه کشورهای غرب و چه کشورهای سوسیالیست) ناپسامانی فرهنگی در سالهای اخیر

پژوهشگاه علوم انسانی
رتال جامع علوم انسانی

فرهنگی بدون تردید از حل مسائل اقتصادی وحتى بعضی از مسائل اجتماعی بسیار دشوارتر است و مشکل می‌توان از الگوهای خارجی و تجربیات کشورهای دیگر استفاده کرد .

در ایران با جنبش همه‌جانبه‌ای که در چند سال اخیر در زمینه فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی به وجود آمده است رفته رفته برای ما فرصتی مطلوب فراهم شده تا افراد مختلف ، گروهها و مؤسسات فرهنگی گوناگون ، مانند دانشگاهها ، به تفکر و تحقیق در این زمینه بپردازند .

۳) مسلماً گسترش فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاهها و مخصوصاً در دانشگاه تهران که بزرگترین سازمان آموزشی و تحقیقاتی کشور است یکی از راه حل‌های اساسی مسائل جوانان محسوب می‌شود . گسترش فعالیت‌های فرهنگی برای جوانان ما ممکن است يك هدف ، يك وسیله اعتلا ، گشایشی در افاق‌های زندگی و در افاق‌های دید آنان باشد ؛ گسترش فعالیت فرهنگی به جوانان ما اجازه خواهد داد خود را از محیط بسته زندگی روزمره و زندگی تحمیلی رها کنند و به دورنگری به معنای واقعی بپردازند ، آن چیزی را که ندارند ببینند و يك نوع اعتلای انسانی بیابند . مسلماً یکی از ضعف‌های اساسی دانشگاه‌های ما در سالهای اخیر کمبود فعالیت‌های فرهنگی بوده است . دانشگاه تنها جای تعلیم و تعلم نیست . دانشگاه بهترین محیط برای فعالیت‌های هنری ، ادبی و فرهنگی به معنای وسیع کلمه است ، و باید هم چنین باشد . من فکر می‌کنم که دانشگاه باید (و این پاسخ سؤال پنجم شماست که در مقابل من قرار دارد)

به آن حد رسیده است که بحرانهایی مانند اغتشاشات ۱۹۶۸ فرانسه و یا مسأله چکسلواکی را به وجود آورده است . دلیل عمده نابسامانی فرهنگی در غرب از دست رفتن بعضی از ارزشهای اجتماعی است و به خصوص به وجود آمدن اجتماع مصرفی (Société de consommation) در کشورهای سوسیالیستی مسائل فرهنگی ارتباط مستقیم با آزادی فرهنگی دارد ؛ آزادی فردی که با آن بتوان شکل انسانی‌تری به نظام سیاسی داد .

در کشورهای جهان سوم که ایران جزو آن است ، نابسامانی فرهنگی با دوگانگی اجتماعی ارتباط مستقیم دارد . دوگانگی بین پیروان غرب و سنت پرستان ، دوگانگی بین شهرنشینان و روستا-نشینان ، دوگانگی بین پایتخت‌نشینان و شهرنشینان ، دوگانگی بین سالمندان و جوانان ، دوگانگی بین ثروتمندان و فقیران . برخورد این گروه‌های متضاد با یکدیگر می‌تواند دو نتیجه داشته باشد : یا یکی از گروهها در مقابل دیگری شکست می‌خورد و از میدان بدر می‌رود و یا اینکه با یکدیگر ائتلاف می‌کنند . به نظر می‌رسد که نتیجه دوم منطقی‌تر ، پرثمرتر و مفیدتر برای اجتماع باشد . البته امروز تعداد محدودی از کشورهای جهان سوم که توانسته‌اند تا حدودی مسائل اولیه اقتصادی و اجتماعی خود را حل کنند ، می‌توانند به مسائل فرهنگی بپردازند . و در تمامی این کشورها هنوز راه حل مناسبی برای پایان دادن به نابسامانی پیدا نشده است . چنین به نظر می‌رسد که هنوز این اجتماعات درباره این گونه مسائل در حالت سرگردانی هستند . البته نباید فراموش کرد که حل مسائل

مرکزی برای این قبیل فعالیت‌ها باشد. مرکزی باشد برای زنده کردن جلوه‌های فرهنگ و هنر گذشته ما، و در ضمن مرکزی باشد برای نوآوری و برای سنجش نوآوران. شخصاً طی سه سال خدمت در دانشگاه پهلوی و یک‌سال که در دانشگاه تهران خدمت می‌کنم، و در جهت توسعه فعالیت‌های فرهنگی کوشش کرده‌ام، همیشه معتقد بوده‌ام و به تجربه برای من ثابت شده که یکی از رسالت‌های اصلی دانشگاهها توجه به همه جنبه‌های مختلف فعالیت‌های فرهنگی است، و این توجه یکی از راه‌حل‌های اساسی مسائل دانشگاهی محسوب می‌شود و نیز یکی از راه‌حل‌های اساسی مسائل جوانان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی